

Jak ubezpieczają się w Unii (Dania)

Powierzchnia:	43 tys. km ²
Stolica:	Kopenhaga 1 264 tys. mieszkańców (dane za 2014 r.)
Ludność:	5 660 tys. mieszkańców
Przyrost naturalny:	0,99 ‰ (na podstawie Eurostat, 2014 r.)
Przeciętna długość życia:	mężczyzn – 78,3 lat; kobiet – 82,4 lat (na podstawie Eurostat, 2013 r.)
PKB na 1 mieszkańca:	46 200 euro (2014 r.)
Stopa bezrobocia:	6,6 %
Udział ludności powyżej 65 roku życia:	28,3 % ludności aktywnej zawodowo
Wydatki na zabezpieczenie społeczne wynoszą:	33,6 % PKB (dane za 2012 r.)

Duński system zabezpieczenia społecznego chroni obywateli przed wszystkimi tradycyjnymi obszarami ryzyka społecznego. W ramach systemu wypłacane są:

- świadczenia chorobowe, z tytułu pobytu w szpitalu, macierzyńskie, dzienne zasiłki chorobowe i macierzyńskie oraz na pomoc re-adaptacyjną (*re-adaptation aid*),
- świadczenia z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
- zasiłki na pokrycie kosztów pogrzebu,
- renty z tytułu niezdolności do pracy,
- świadczenia emerytalne i dodatkowe świadczenia emerytalne,
- świadczenia z tytułu bezrobocia,

- świadczenia rodzinne.

System podstawowy jest obowiązkowy dla wszystkich osób zamieszkałych na terenie Danii – pracowników, osób samozatrudnionych, urzędników państwowych, emerytów, studentów, uchodźców, osób nieaktywnych/biernych zawodowo (*non-active persons*). System ten zapewnia wszystkie świadczenia z wyjątkiem świadczeń z tytułu bezrobocia i przedemerytalnego. System jest jednolity, bez względu na typ płatnika składek

Co do zasady, osoba fizyczna nie jest zobowiązana do odprowadzania składek na duński system zabezpieczenia społecznego, jeśli nie jest zobowiązana do płacenia podatków w Danii. Jeśli jednak odprowadza podatki w Dani, to musi również opłacić podstawową składkę na tzw. fundusz rynku pracy (tzw. *Arbejdsmarkedetsbidrag* lub *AM*). Osoba fizyczna musi również opłacać obowiązkową składkę na uzupełniający system emerytalny (*Arbejdsmarkedets Tillægspension, ATP*). W ramach tego systemu składki odprowadza pracownik - 1/3 kwoty składki (90 DKK), oraz pracodawca - 2/3 kwoty składki (180 DKK).

Ubezpieczenie emerytalne, renta z tytułu niezdolności do pracy

Podstawowy system emerytalny (tzw. powszechna emerytura – *folkepension*,) jest zarządzany przez Duński Urząd Płatniczy (*Udbetaling Danmark*) oraz władze lokalne. Wszyscy obywatele rezydujący na terenie Danii, którzy nie przekroczyli 65 roku życia (ten wiek jest stopniowo wydłużany do 67 roku życia) są uprawnieni do uzyskania świadczenia rentowego na wypadek niezdolności do pracy (*førtidspension*). O przyznaniu świadczenia decydują władze lokalne.

Renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje osobom, których zdolność do pracy jest trwale ograniczona. Wysokość świadczenia zależy od stanu cywilnego oraz dochodu osoby pobierającej świadczenie i dochodu jej małżonka/partnera. Renta przestaje być wypłacana w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego (automatycznie zostaje wówczas zamieniona na emeryturę). Dodatkowe świadczenie pieniężne jest wypłacane na pokrycie kosztów wynikających z niepełnosprawności np.: pomoc ze strony osoby trzeciej, ogrzewanie, sprzęt medyczny czy koszty leczenia.

Po ukończeniu 65 (67) roku życia Duńczycy są uprawnieni do otrzymywania emerytury. Jej wysokość uzależniona jest od okresu zamieszkiwania na terenie Danii. Wyliczenie wysokości świadczenia rentowego oraz podstawowego świadczenia emerytalnego i ich wypłata leży w kompetencji Duńskiego Urzędu Płatniczego. Pełne świadczenie emerytalne otrzymuje się po 40 latach mieszkania na terenie Danii. Jeżeli okres ten był krótszy, to za każdy brakujący rok świadczenie jest zmniejszane o 1/40. Świadczenie składa się z kwoty podstawowej i dodatku,

którego wysokość uzależniona jest od dochodu. Łączna wysokość świadczenia emerytalnego zależy od bieżącego dochodu emeryta oraz jego stanu cywilnego.

Nadzór nad wdrożeniem ustaw – bez uprawnień do orzekania w indywidualnych sprawach – sprawuje Ministerstwo Dzieci, Równości Płci, Integracji i Spraw Społecznych (*Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold*).

Uzupełniający system emerytalny (ATP)

Obejmuje on każdą osobę, która ukończyła 16 rok życia, jest zatrudniona w Danii i pracuje minimum 9 godzin tygodniowo (w przypadku osób samozatrudnionych udział w tym systemie jest dobrowolny). Uzupełniający plan emerytalny oparty jest na zdefiniowanej składce. Jej wysokość jest , zależna od liczby przepracowanych miesięcznie godzin i jest opłacana zarówno przez pracownika, jak i pracodawcę. System ATP wypłaca świadczenia emerytalne (dodatek do podstawowej emerytury) począwszy od 65 roku życia. Otrzymywana miesięcznie kwota zależy od tego, jak długo dana osoba objęta była systemem i od wysokości składek. System ATP obejmuje również świadczenie jednorazowe (*lump-sum payment*) lub skapitalizowane świadczenie emerytalne wypłacane pozostałemu przy życiu małżonkowi/konkubencie i dzieciom zmarłej osoby. Uzupełniający system emerytalny zarządzany jest przez administrację centralną i podlega Ministerstwu ds. Zatrudnienia (*Beskæftigelsesministeriet*).

Dobrowolny uzupełniający system emerytalny

W Danii istnieje również dobrowolny uzupełniający system emerytalny rynku pracy dla osób otrzymujących świadczenie z tytułu niezdolności do pracy (*Supplerende arbejdsmarkedspension, SUPP*). Celem tego świadczenia jest zapewnienie beneficjentom systemu podstawowego dostępu do świadczeń z rynku pracy – uzupełniających system podstawowy. System SUPP zarządzany jest przez różne instytucje ubezpieczeniowe (większość emerytów wybrała w tym zakresie instytucje z zakresu ATP), a podlega Ministerstwu Dzieci, Równości Płci, Integracji i Spraw Społecznych.

Obok dobrowolnego emerytalnego ubezpieczenia rynku pracy stworzono również zakładowe systemy emerytalne oraz indywidualne plany emerytalne. Zazwyczaj zarówno pracodawca, jak i pracownik wnoszą składki na zakładowy system emerytalny, ale nie ma takiego obowiązku nałożonego przez ustawodawcę.

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia przy emeryturze częściowej oraz ubezpieczenie z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę stanowią systemy przejściowe między okresem aktywności zawodowej a przejściem na emeryturę. Są one zarządzane przez Ministerstwo ds. Zatrudnienia.

Ubezpieczenie zdrowotne

Na opiekę zdrowotną w Danii przeznaczają się około 11% PKB (OECD, 2014). Opieka zdrowotna w Danii jest praktycznie bezpłatna, szeroko dostępna, z bogatym zakresem usług. Wszyscy mieszkańcy są objęci obowiązkowym ubezpieczeniem zdrowotnym, finansowanym głównie z podatków. Ubezpieczenie to pokrywa w całości koszty opieki podstawowej, szpitalnej w dużym zakresie specjalistycznej. Limity ustalone są w odniesieniu do leków i zabiegów stomatologicznych.

Pacjenci mogą wykupić dodatkowe ubezpieczenie medyczne, pokrywające koszty usług niefinansowanych w pełni przez ubezpieczenie podstawowe. Często takie ubezpieczenie jest finansowane pracownikom przez pracodawcę.

Nadzór nad systemem podstawowego ubezpieczenia zdrowotnego sprawują władze państwowe i lokalne. Ministerstwo Zdrowia (*Ministeriet dla Sundhed og Forebyggelse*) jest odpowiedzialne za kwestie legislacyjne, natomiast świadczenia pieniężne w razie choroby wypłacane są przez władze lokalne (pozostające w tym względzie pod nadzorem Ministerstwa ds. Zatrudnienia).

Ubezpieczenie chorobowe, wypadkowe

Ubezpieczeniem chorobowym objęci są wszyscy pracownicy. Świadczenie z tytułu niezdolności do pracy z tytułu choroby wypłacane jest początkowo przez pracodawcę, a po 30 dniach, po spełnieniu przez ubezpieczonego kryterium długości zatrudnienia (co najmniej 240 godzin w czasie ostatnich 26 tygodni przed chorobą) – przez urząd gminy.

Ubezpieczeniem wypadkowym objęte są wszystkie osoby zatrudnione. Ubezpieczenie to chroni tradycyjnie przed wypadkami i ich bezpośrednimi skutkami, które występują w trakcie pracy lub w związku z pracą, i które powodują trwałe lub okresowe zmniejszenie zdolności do pracy, a także choroby zawodowe. Ubezpieczenie to obejmuje również szkody ponoszone przez dziecko, które zachorowało z powodu pracy wykonywanej przez jego matkę w okresie ciąży oraz z powodu narażenia jego rodziców na czynniki szkodliwe. Ubezpieczenie nie obejmuje jednak wypadków mających miejsce w drodze do i z pracy. W ramach ubezpieczenia wypadkowego można uzyskać:

- leczenie, rehabilitację, leki i sprzęt medyczny
- odszkodowanie za utratę zdolności do pracy
- odszkodowanie za trwałe uszczerbek na zdrowiu
- odszkodowanie dla rodziny i tymczasową pomoc w przypadku śmierci pracownika.

Świadczenia rodzinne

Ogólne świadczenia rodzinne oraz różne inne dodatki rodzinne są administrowane przez Duński Urząd Płatniczy (*Udbetaling Danmark*) w ramach Ministerstwa ds. Podatków (*Skatteministeriet*) i Ministerstwa Dzieci, Równości, Integracji i Spraw Socjalnych. Świadczenia pieniężne w razie macierzyństwa również wypłaca *Udbetaling Danmark* (w ramach Ministerstwa ds. Zatrudnienia).

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia

System ubezpieczenia na wypadek bezrobocia jest dobrowolny. Administrują nim fundusze ubezpieczenia od bezrobocia. Są to branżowe prywatne stowarzyszenia pracowników lub osób pracujących na własny rachunek, organizowane wyłącznie w celu zapewnienia wsparcia gospodarczego w przypadku bezrobocia. W Danii istnieje 25 funduszy ubezpieczenia na wypadek bezrobocia, obejmujących łącznie ok. 2, 1 miliona członków. Fundusze ubezpieczenia na wypadek bezrobocia muszą uzyskać akredytację państwową. Aby ją uzyskać muszą liczyć co najmniej 10 000 członków. Zgoda państwa jest warunkiem otrzymania zaliczki lub refundacji na wypłatę zasiłków dla bezrobotnych oraz dobrowolnej wcześniejszej emerytury itp.

Ubezpieczenie na wypadek bezrobocia pozostaje w gestii Ministerstwa ds. Zatrudnienia.

Karolina Szyszko-Głowacka

Departament Współpracy Międzynarodowej